

Katolícka viera – barlička pre slabých?

Roman Cardal

30. augusta 2022 ✚ Spoločnosť ✚ Filozofia

Tomáš Akvinský v jednom zo svojich traktátov definuje katolícku vieru ako „*habitus mysle, ktorým sa v nás začína večný život a vďaka ktorému prijímame so súhlasom to, čo nie je zjavné*“.

Zdroj: jenikirbyhistory.getarchive.net

Čo znamená slovné spojenie „*habitus mysle*“? Ide o vymedzenie teologickej cnosti, ktorá je spoločná pre všetky teologické cnosti práve pre svoju všeobecnú povahu. V aristotelovskej tradícii sa pod pojmom „*habitus*“ skrýva zrozumiteľnejšia vlastnosť, a to *kvalita*. Viera má povahu kvality, a už to o nej veľa prezrádza. Ak je viera kvalitou, musí byť nepochybne určením nejakej inej, odlišnej skutočnosti. Touto skutočnosťou je *ľudský rozum*.

Je dôležité zdôrazniť: katolícke ponímanie viery sa pri jej definícii nezaobíde bez odkazu na rozum. Viera kvalifikuje ľudský rozum, ktorý sa tak stáva jej nutnou podmienkou. *Rozum* figuruje v definícii viery vo funkcii jej subjektu. Z katolíckej definície viery vyplýva aj ďalšia pozoruhodná skutočnosť. Každá kvalita *skvalitňuje* svoj subjekt, pretože práve v tom spočíva metafyzický efekt kvality. Viera teda *skvalitňuje a zušľachtuje* činnosť ľudského rozumu, a patrí teda k vrcholným ľudským dokonalostiam. Preto je trochu nešťastné porovnávať kresťanskú vieru s prirodzenou ľudskou vierou, ktorá je poznačená nezmazateľným znakom všeobecnej nedokonalosti.

O zdokonaľujúcom vplyve kresťanskej viery svedčí aj to, že sa v nás vďaka nej *rodí večný život*. Podľa zjavenia večný život nie je nič iné než *dokonalé poznanie a láska k Bohu* (porov. Jn 17,3). Vyššia dokonalosť než spojenie s Bohom, absolútna dokonalosť, je v stvorenom poriadku nepredstaviteľná. Viera nám sprostredkúva prvý stupeň nadprirodzeného poznania Božej bytosti, a preto je tiež nevyhnutnou podmienkou nadprirodzenej lásky k Bohu. To, čo má byť vo veriacom človeku dovŕšené vo večnosti, je už prítomné v zárodočnej forme v podmienkach jeho časopriestorovej existencie (porov. 1Jn 3,9). Na tom sa zakladá kontinuita časného a večného života.

Ak presunieme pozornosť od viery ako kvality rozumu k jej predmetu, ešte hlbšie si uvedomíme, prečo viera zdokonaľuje rozumovú bytosť. Vďaka viere má človek účasť na poznaní poriadku skutočnosti, ktorý by inak

zostal beznádejne skrytý jeho prirodzeným rozumovým schopnostiam. Viera nám umožňuje nahliadnúť do povahy samotného Božieho života.

Vďaka viere nielen poznávame, ale dokonca *vieme*, tzn. *poznávame s istotou*. Predsa však rozdiel medzi poznáním viery a vedeckým poznáním nemožno zmazať. Tieto dva spôsoby poznania sa líšia v predmete a v spôsobe jeho dosahovania. Odlišná je aj úloha dôkazov v oboch prípadoch a ani stupeň istoty nie je totožný. Pri vymedzovaní povahy tohto poznania, ktorým je viera, preto vyvstáva požiadavka porovnať predmetné teologické cnosti s rozumom, tentoraz reprezentovaným exaktnými vedami. Iba im priznáva moderný človek status pravého poznania, a preto sa na katolícku vieru pozerá skepticky.

S výnimkou matematiky a logiky je oblasť výskumu exaktných vied empiricky dokázateľná, čo neplatí pre predmet viery. Vedec sa pri dosahovaní svojho predmetu opiera o silné dôkazy, najlepšie matematického charakteru, a na základe daných axiém dospieva dôkaznou cestou k vedeckým záverom. Zdá sa, že nič z toho nenachádzame v poznání prostredníctvom viery. Viera totiž nie je výsledkom prirodzeného racionálneho hľadania, ale *dôsledkom zásahu samotnej Božej bytosti*. Zrejmosť predmetu viery zostáva zahalená pred prirodzeným intelektuálnym zrakom, čím sa vytvára priestor pre slobodné rozhodnutie veriť. Viera a racionálny dôkaz sa vylučujú. Istota vedeckého poznania vyplýva z prísnej racionality, ktorá bdie nad každým dôkazovým krokom. Znamená to teda, že vedecké poznanie poskytuje najvyšší možný stupeň istoty, s ktorým sa nárokovaná istota viery nemôže v žiadnom prípade porovnávať?

Väčšina našich súčasníkov je o tom pevne presvedčená. A predsa *istota viery prevyšuje istotu akéhokoľvek vedeckého poznania*, pretože pravdivosť jej nezrejmeho predmetu je garantovaná nie iba ľudským, ale božským Rozumom. Nezamotávame sa však tým do banálneho kruhu, ktorého objavenie nemilosrdne demaskuje neistotu proklamovanej istoty, pretože tá zostáva len predmetom viery? Kde sa tu ukrýva hrozba kruhového uvažovania? Na jednej strane sa apologeticky odvoláva na autoritu zjavujúceho Boha, ktorý sa nemôže mýliť, ale na druhej strane o Božej neomylnosti vieme iba zo zjavenia, teda v ňu iba veríme. Chceme zaistiť istotu našej viery pravdivosťou Boha, avšak aj v pravdivosť Boha iba veríme. Tak sa ocitáme v kruhu a istota viery sa nám rozplýva pred očami.

Námietka tohto druhu *nie je taká silná, ako sa zdá*. Po prvé, viera nie je odvodená od žiadnych premís, ktoré sú iba predmetom viery, takže vlastne nemôže dôjsť k nijakému logickému kruhu. Kruhového dokazovania sa dopúšťa ten, kto predpokladá to, čo dokazuje. Ak by sa katolícka viera vychádzala iba z toho, čo sa verí, skutočne by plávala na vode. Viera sa však z takýchto predpokladov neodvodzuje. Je nám dávaná *ako nezaslúžený dar a istota je jej súčasťou*. Buď človek vieru má, a potom o jej obsahu nepochybuje, alebo prepadá pochybnostiam, a potom nemá katolícku vieru.

Rozumové uvažovanie o viere, ktoré sa nazýva teológia, počíta s prínosom prirodzeného filozofického poznania. Filozofia nás privádza k pochopeniu nielen toho, že Boh existuje, ale aj toho, že musí byť jednoduchý. Ak by nebol jednoduchý, bol by zložitý, a teda konečný. Konečnosť či bytostná obmedzenosť je znakom závislosti od iného od seba, čo v prípade Boha neprichádza do úvahy. Všetko, čo sme schopní dokázať prirodzeným rozumom o Bohu, preto v ňom musí „splývať“ do úplnej jednoty. To platí aj o Jeho bytí a poznání. Božie bytie a myslenie sa od seba neodlišujú, sú úplne zhodné. Pravda sa realizuje ako *zhoda myslenia a skutočnosti*. Preto možno v Bohu vidieť absolútnu Pravdu. Z toho, čo bolo naznačené, je jasné, že Boh sa nemôže mýliť – pretože by to znamenalo negáciu Jeho identity. Záver argumentu je

jasný: *ak sa Boh zjavil človeku*, potom jeho zjavenie (zjavenie nezjaveného) nesie pečať absolútnej neomylnosti a viera v neho je absolútne istá.

Kritický čitateľ si bezpochyby neušetrí poznámku, že istota katolíckej viery tým v žiadnom prípade nebola nijako potvrdená, pretože základný problém spočíva v slove „ak“. Ako môžeme s istotou vedieť, že sa Boh zjavil človeku? Ako môžeme s istotou tvrdiť, že Ježiš Kristus je pravý Boh? V to predsa musíme iba veriť, čím je zneplatnená všetka predchádzajúca argumentácia.

Kvalita neotrasiteľnej istoty teda opäť prechádza na exaktné vedy a katolícka viera na ňu nemá nijaký nárok. *Táto kritika však nie je presvedčivá.* Žiadna moderná exaktná veda nie je schopná dokázať platnosť axióm, z ktorých vychádza. Jej štruktúra je nasledovná: *ak* platia tieto predpoklady, vyplývajú z nich tieto dôsledky. A predsa sa jej pripisuje kvalita istoty. Nie je teda dôvod neprisovať ju katolíckej viere, ktorá *postupuje rovnakým spôsobom*. Navyše má na svojom konte niečo, čo modernej exaktnej vede chýba. Má oporu vo filozofii, ktorá v disciplíne nazývanej teória poznania dokazuje principiálnu objektivitu a istotu ľudského myslenia. Keď sa teda niečo ukáže ako vhodné (konvenientné), čo je práve prípad kresťanského zjavenia, ukazuje sa to vďaka prvým princípom rozumu, o ktorých platnosti nemožno pochybovať.

Kto sa začne kresťanským posolstvom vážne zaoberať, môže tento prirodzený sklon rozumu k prijatiu radostnej zvesti sám na sebe zakúsiť. Na začiatku Evanjelia podľa svätého Jána čítame, že vtelený Boh je ten, kto osvecuje myseľ každého človeka. Prirodzené racionálne princípy rozumu, ktoré sú vlastné každému človeku, sú čosi ako Mesiac na oblohe – *nie sú konečným zdrojom svetla, ale tým, čo prijaté svetlo iba odráža*. Preto nás na ceste zvanej „viera“ môžu priviesť k tomu, ktorý je Svetlom sveta. Viera teda nie je barlička pre slabých. Je to skôr sila tých, ktorí chápu slabosť barličky „vedeckého rozumu“ ateistov.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/katolicka-viera-barlicka-pre-slabych/>